

บทที่ 9 สวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

หัวข้อ

1. ความหมายของคนพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
2. ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ
3. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
4. แนวคิดในการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
6. การจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย
แบบฝึกหัดท้ายบท

วัตถุประสงค์

หลังจากที่ได้ศึกษาบทที่ 9 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายความหมายของคนพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้
2. ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ
3. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
4. แนวคิดในการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
6. การจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย

สื่อการสอน

1. เอกสารคำสอน
2. PowerPoint Presentation

บทที่ 9

สวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560, เว็บไซต์) ได้สำรวจจำนวนผู้พิการ จากจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง ประมาณ 72,800 ครัวเรือนและสำรวจประชากรตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไป โดยได้เริ่มดำเนินการสำรวจในเดือนตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2555 และผลการสำรวจพบว่า มีผู้พิการทั้งสิ้น 1.5 ล้านคน (ร้อยละ 2.2) โดยเป็นผู้ที่มีลักษณะพิการที่มีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นข้อจำกัดในการทำกิจกรรมจำนวน 1.4 ล้านคน (ร้อยละ 2.1) มีประชากรที่มีความลำบากในการดูแลตนเองหรือทำ กิจวัตรส่วนตัวจำนวน 0.3 ล้านคน (ร้อยละ 0.5) และมีประชากรที่มีลักษณะบกพร่องทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา จำนวน 1.1 ล้านคน (ร้อยละ 1.6) ซึ่งหากพิจารณาจากหลักสิทธิมนุษยชนแล้ว ผู้พิการเหล่านี้ก็เป็นผู้หนึ่งที่ต้องได้รับการดูแลและฟื้นฟูเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขเช่นบุคคลปกติทั่วไป

นอกจากนี้ ประเด็นในเรื่องของคนพิการและการให้การดูแลและฟื้นฟูเป็นประเด็นที่นานาประเทศได้ให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติได้มองว่า “*ความพิการ*” ไม่ใช่เป็นความบกพร่องของสภาพทางกาย จิตใจ พฤติกรรมหรือสติปัญญาเท่านั้น หากแต่ “*ความพิการ*” เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางกายหรือสุขภาพของบุคคลกับอุปสรรคจากภายนอก ดังนั้นองค์การสหประชาชาติจึงได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ หรือ Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) ขึ้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ โดยเฉพาะการขจัดอุปสรรคจากภายนอกและแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการ ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติและขัดขวางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พวงแก้ว กิจธรรม . 2554, เว็บไซต์) สำหรับประเทศไทยนั้นได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการด้วยเช่นกัน และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2551 เห็นชอบและได้ลงนามเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551 ซึ่งมีความสอดคล้องกับกฎหมายไทยหลายฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 รวมทั้งกฎหมายอีกหลายฉบับที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน เสริมสร้างและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการซึ่งจะทำให้คนพิการสามารถดำรงชีพได้อย่างปกติสุข

ในบทนี้จะนำเสนอความหมายของคนพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ แนวคิดในการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ รูปแบบการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทยและองค์กรที่ให้บริการด้านสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของคนพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

1.1 ความหมายของคนพิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของ “คนพิการ” ไว้ว่า หมายถึงบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด (ดังจะได้นำเสนอต่อในส่วนประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ)

1.2 ความหมายของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 4 ยังได้นิยาม “การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” ไว้ว่า หมายถึง การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศึกษา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

2. ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ออกประกาศกระทรวงเรื่อง “ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ” โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดประเภทของความพิการไว้ 6 ประเภทด้วยกันคือ ความพิการทางการเห็น ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก ความพิการทางปัญญาและความพิการทางการเรียนรู้ โดยมีหลักเกณฑ์กำหนดความพิการประเภทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ความพิการทางการเห็น

หลักเกณฑ์การกำหนดความพิการทางการมองเห็นได้แก่ ตาบอดและตาเลือนราง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาบอด หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาค้างที่ต่ำกว่า เมื่อใช้แว่นสายตารวมแล้ว อยู่ในระดับต่ำกว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60)

หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ลงมาจนกระทั่งมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างหรือมีลานสายตาแคบกว่า 10 องศา

ตาเลือนราง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ดีกว่า เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับแยกว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ไปจนถึงแยกว่า 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2.2 ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

หลักเกณฑ์การกำหนดความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่ หูหนวก หูตึงและความพิการทางการสื่อความหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หูหนวก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางการได้ยิน เมื่อตรวจการได้ยินโดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป

หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางการได้ยิน เมื่อตรวจการได้ยินโดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 40 เดซิเบล

ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย เช่น พูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ

2.3 ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย

หลักเกณฑ์การกำหนดความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้แก่ ความพิการทางการเคลื่อนไหวและความพิการทางร่างกาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า แขน ขา อาจมาจากสาเหตุ อัมพาต แขน ขา อ่อนแรง แขน ขา ขาด หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานมือ เท้า แขน ขา

ความพิการทางร่างกาย การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

2.4 ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก

หลักเกณฑ์การกำหนดความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก ได้แก่ ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมและความพิการออทิสติก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์หรือความคิด

ความพิการออทิสติก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรมและอารมณ์ โดยมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสมอง และความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 2 ปีครึ่ง ทั้งนี้ให้รวมถึงการวินิจฉัยกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมอื่น ๆ เช่น แอสเพอเกอร์ (Asperger)

2.5 ความพิการทางปัญญา มีหลักเกณฑ์ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติหรือมีเขาวนปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป โดยความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 18 ปี

2.6 ความพิการทางการเรียนรู้ มีหลักเกณฑ์ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในก้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

3.1 การรับรู้สิทธิเกี่ยวกับบริการทางการแพทย์น้อยและการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์

จากการวิจัยของ ธัญญนันท์ ตันติวานนท์ (2554) ได้พบว่า การรับรู้สิทธิทางการแพทย์ของคนพิการและเจ้าหน้าที่ที่เลี้ยงที่ดูแลใกล้ชิดคนพิการมีค่อนข้างจำกัด โดยทราบเพียงเกี่ยวกับการที่คนพิการสามารถไปรักษาได้ฟรีทุกโรงพยาบาลและการได้รับเบี้ยเลี้ยงคนพิการเดือนละ 500 บาทเป็นหลัก สำหรับการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์นั้นมีสาเหตุมาจากการเพิ่มสูงขึ้นของคนพิการที่ต้องการรับบริการทางการแพทย์ที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนของบุคลากรที่ให้บริการทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งคนพิการมีอาการป่วยของโรคที่มีความซับซ้อนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการเข้ารับบริการทางการแพทย์ นอกจากนี้ การนำส่งผู้พิการไปรับบริการทางการแพทย์ภายนอกนั้นจะได้รับการพิจารณาตามลำดับความสำคัญจากเจ้าหน้าที่พยาบาลเท่านั้น ผู้พิการหรือพี่เลี้ยงไม่สามารถจัดบริการตามความต้องการที่แท้จริงของคนพิการได้ตามที่ระบุไว้ในสิทธิคนพิการ ดังนั้นในบางครั้งการบริการทางการแพทย์ที่ได้รับอาจจะไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการได้ การขาดงบประมาณทางการแพทย์มีผล

ทำให้ผู้พิการไม่ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการเรื่องยาและเวชภัณฑ์ที่เหมาะสมกับคนพิการและเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้พิการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ได้เช่นกัน

สำหรับกลุ่มคนพิการที่มีสิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าพบว่ามีขั้นตอนการบริการที่ซับซ้อน ยากที่คนพิการจะเข้าถึง และมีเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้พิการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ ซึ่งก็คือ การขาดการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการที่มีความเจ็บป่วย พิ่เลี้ยงที่ดูแลคนพิการ บุคลากรที่ให้บริการทางการแพทย์และบุคลากรภายในสถานสงเคราะห์คนพิการเกี่ยวกับนโยบายการ ให้บริการทางการแพทย์ ในบางกรณี ที่ผู้พิการเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ก็เป็นผลมาจากการ ให้บริการทางการแพทย์มีลักษณะเป็นฝ่ายรับและขาดการติดตามผลของการบริการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่ช่วยตนเองได้น้อยและมีปัญหาในการสื่อสารจะมีพิ่เลี้ยงให้การดูแลอย่างใกล้ชิด และคอยสังเกตอาการผิดปกติ บางครั้งก็เกิดปัญหาในการตัดสินใจนำส่งคนพิการมารับบริการเพราะว่าพิ่เลี้ยงแต่ละคนขาดความรู้ความเข้าใจต่อภาวะของโรคที่แตกต่างกัน

3.2 การขาดหลักฐานแสดงตนในการเข้ารับบริการทางการแพทย์

ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้ผู้พิการต้องเผชิญและมีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ ซึ่งรัฐธรรมนูญฯ ต้นติวานนท์ (2554) ได้อธิบายไว้ก็คือ การที่คนพิการส่วนใหญ่ขาดหลักฐานแสดงตน สำคัญที่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สปสช.) กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดไว้เพื่อขอมีบัตร และขอใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า

3.3 การถูกเลือกปฏิบัติและถูกจำกัดสิทธิในการการแพทย์

คนพิการและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ทุกคนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่พิ่เลี้ยงที่ดูแลใกล้ชิดคนพิการ เกิดความรู้สึกว่าคนพิการถูกเลือกปฏิบัติและถูกจำกัดสิทธิในเรื่องของการเข้ารับบริการทางการแพทย์เป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น คนพิการยังได้รับการปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถูกแบ่งแยก และไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ (รัฐธรรมนูญฯ ต้นติวานนท์, 2554)

3.4 การจดทะเบียนคนพิการน้อย

การจดทะเบียนคนพิการเพื่อออกบัตรประจำตัวคนพิการนั้น สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) ได้พยายามเริ่มดำเนินการจดทะเบียนคนพิการในปี พ.ศ. 2537 เพื่อเป็นการ ดำเนินการส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงสิทธิในสวัสดิการต่าง ๆ ที่พึงได้ตามมาตรา 19 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อ การได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสอีกชั้นหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ โอกาส ความ เสมอภาคและความเท่าเทียมกันรวมถึงการพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพตามความเหมาะสมกับความ พิการภายใต้สถานการณ์ที่เพิ่มขึ้นของจำนวนคนพิการที่ด้อยโอกาสและขาดการดูแลที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2552 ได้แสดงถึงจำนวนผู้พิการที่ได้มีบัตรประจำตัวผู้พิการแล้ว 896,800 คน แต่เมื่อนำผลการสำรวจจำนวนคนพิการทั่วประเทศของสำนักสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ใน พ.ศ. 2550 มาเปรียบเทียบกับจำนวนคนพิการทั่วประเทศที่มาทำบัตรประจำตัวคนพิการ ณ เดือน

สิงหาคม 2553 พบว่า ยังมีคนพิการที่ยังไม่มาทำบัตรประจำตัวคนพิการอีกจำนวน 1,003,200 คน หรือ 52.8% ของคนพิการทั้งหมดที่ยังไม่มาทำบัตรประจำตัวคนพิการ (ธัญญนันท์ ต้นติวานนท์ , 2554) ซึ่งก็จะส่งผลต่อการเข้ารับบริการทางการแพทย์และสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

4. แนวคิดในการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

4.1 แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการ

แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการจังหวัดลำปาง (2554, เว็บไซต์) ได้รวบรวมแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการว่า แนวคิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากคนพิการไม่มีส่วนร่วมในทุกด้านทางสังคม ทั้งนี้เพราะการเป็นคนพิการนั้นก่อให้เกิดความยากจนเนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตมากกว่าคนปกติ และความพิการเองก็เป็นผลมาจากความยากจนเช่นกัน เพราะความพิการทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตเช่นคนทั่วไปในสังคม ตลอดจนไม่สามารถได้รับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน นั่นคือความเป็นมนุษย์ที่ต้องมีปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานนี้ถูกระบุไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรในประเทศให้กับสมาชิกทุกคนในสังคม แต่การขาดแคลนปัจจัยสี่ในคนกลุ่มคนพิการยังทำให้คนในสังคมมองว่าคนพิการเป็นภาระ และการแก้ปัญหาของคนพิการจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนที่ทำงานด้านคนพิการ จึงออกมาในด้านการสงเคราะห์มากกว่าในด้านสิทธิมนุษยชน

“ผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการมากที่สุดก็คือคนพิการนั่นเอง ” แนวคิดนี้เป็นแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการระดับสากล ฉะนั้นปรัชญา แนวคิด และงานด้านการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านคนพิการ ที่มองว่าการเป็นคนพิการมิใช่เป็นภาระต่อสังคม แต่สังคมต่างหากที่เป็นอุปสรรคให้คนพิการไม่สามารถใช้ชีวิตดังเช่นคนปกติทั่วไป เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ติดตัวมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ในขณะที่โครงสร้างสังคม กลไกทางการเมืองและเศรษฐกิจต่างหาก ทำให้สิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับถูกละเมิด สิทธิมนุษยชนที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ สิทธิในที่ทำกิน (Rights to Land) สิทธิทำมาหากิน และการทำงาน (Rights to Work) สิทธิที่มีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม (Rights to Adequate Housing) สิทธิมีอาหารกินอย่างเหมาะสม (Rights to Adequate Food) สิทธิได้รับการรักษาพยาบาล (Rights To Health) สิทธิได้รับการศึกษา (Rights to Education) สิทธิได้รับประกันสังคม (Rights to Social Security) และรวมถึงสิทธิเด็ก (Rights to Children) สิทธิสตรี (Rights to Women) สิทธิของชนกลุ่มน้อย (Rights to Indigenous People) การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวทำให้เกิดความยากจน ความยากจนนี้เองทำให้สังคมถูกแบ่งชนชั้น เป็นกลุ่มสังคมและกลุ่มผลประโยชน์ ในส่วนของคนพิการ กลุ่มคนพิการถูกจัดอยู่ในกลุ่มของคนยากจนที่สุดของกลุ่มคนยากจน

4.2 แนวคิดตามกระแสหลักสากล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545) ได้สรุปแนวคิดตามกระแสหลักสากล ไว้ว่า องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและโอกาส และความเสมอภาคของคนพิการเป็นอย่างยิ่ง พ.ศ. 2514 ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ พ.ศ. 2518 ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการปี พ.ศ. 2524 ได้ประกาศให้เป็นปีคนพิการสากล และประกาศให้ช่วงปี พ.ศ. 2526-2535 เป็นทศวรรษของคนพิการ พร้อมทั้งกำหนดแผนปฏิบัติการโลกและเชิญชวนให้ประเทศสมาชิกจัดกิจกรรมเพื่อคนพิการ หลังจากสิ้นสุดทศวรรษคนพิการแล้ว คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก องค์การสหประชาชาติ ต้องการที่จะปฏิบัติกิจกรรมและรณรงค์เรื่องสิทธิและโอกาสของคนพิการอย่างต่อเนื่อง จึงได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2535-2545 เป็นทศวรรษคนพิการของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

รัฐบาลไทยนั้นก็ได้ให้ความสำคัญกับคนพิการเช่นกัน ดังนั้นจึงได้มีหลักการและมีการตรากฎหมายหลายฉบับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ทั้งนี้เพื่อให้การจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมีคุณภาพและมาตรฐานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนพิการได้

5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของทุกคนที่เป็นประชาชนชาวไทยอย่างไรก็ดี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนพิการนั้นได้กำหนดให้บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพได้รับการคุ้มครองและดูแลในด้านต่าง ๆ อาทิ ความเสมอภาค สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ รวมทั้งได้มีการ กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมและ การตราพระราชบัญญัติ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครอง หรืออำนวยความสะดวกให้ ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ การค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำมิได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกัน จนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ หรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูล ส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกัน หรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

มาตรา 41 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ

และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว (3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

- 1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ
- 2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
- 3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
- 4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า รวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนด ให้เป็นไปโดยเปิดเผย และตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบาย และการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำ โดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

มาตรา 46 สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง บุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

องค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลัง ในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง อำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

5.2 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นถึงการที่ประเทศไทยได้ลงสัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งมีผลทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญา และต้องส่งรายงานฉบับสมบูรณ์เกี่ยวกับมาตราในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาฯ และส่งรายงานความคืบหน้าในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ โดยผ่านเลขาธิการสหประชาชาติ ภายในระยะเวลา 2 ปีหลังจากที่อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ จากนั้นต้องส่งรายงานฯ อย่างน้อยทุก ๆ 4 ปีและเมื่อคณะกรรมการฯ ร้องขอ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2551 เห็นชอบและได้ลงนามเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม พิทักษ์และรับรองให้คนพิการได้ใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่และเสมอภาค รวมทั้งส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของคนพิการ (พวงแก้ว กิจธรรม. 2554, เว็บไซต์)

หลักการพื้นฐานที่สำคัญ

1. การเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การอยู่ได้ด้วยตนเองของบุคคล รวมถึงการมีเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง และความเป็นอิสระของบุคคล
2. การไม่เลือกปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมและการเข้าร่วมของคนพิการในสังคมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
4. การเคารพความแตกต่างและการยอมรับคนพิการว่าเป็นส่วนหนึ่งของความแตกต่างของมนุษยชาติและความเป็นมนุษย์
5. ความเท่าเทียมกันของโอกาส
6. ความเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสภาพแวดล้อม ข้อมูลและการสื่อสาร
7. ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง
8. การเคารพศักยภาพที่พัฒนาขึ้นของเด็กพิการและเคารพสิทธิของเด็กพิการในการให้ความคุ้มครองลักษณะอันเฉพาะของตน

5.3 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 สำหรับสาระสำคัญของปฏิญญานี้ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิ โอกาส ความเสมอภาค การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และความต้องการของคนพิการหรือทุพพลภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีทั้งหมด 14 ข้อด้วยกัน โดย มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย (2554. เว็บไซต์) ได้รวบรวมและสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. คนพิการ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ และเสรีภาพแห่งบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในภายใต้ปฏิญญาฉบับนี้ โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ และโดยปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง ภาษา ถิ่นกำเนิด เพศ อายุ หรือสถานะอื่นใด
2. คนพิการ มีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
3. คนพิการ มีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจในกำหนดนโยบาย และแผนงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
4. คนพิการ มีสิทธิได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนา ตั้งแต่แรกเกิดและแรกเริ่ม ที่พบความพิการ รวมทั้งผู้ปกครองและครอบครัวของคนพิการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกด้าน เพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาคนพิการอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล
5. คนพิการ มีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระได้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล
6. คนพิการ มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกระดับ ทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่มีการจำกัด กีดกัน เลือกปฏิบัติ หรือข้อยกเว้นใด ๆ
7. คนพิการ มีสิทธิและโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพทุกประเภท ได้รับการจ้างงานหรือว่าจ้างงานเข้าทำงานตามความต้องการและความสามารถ โดยได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการ ได้รับความก้าวหน้า รวมทั้งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานโดยไม่มีการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ
8. คนพิการ มีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกคุกคามทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และจิตใจ กักขัง เอารัดเอาเปรียบ หรือการแสวงหาประโยชน์ใด ๆ จากความพิการ ทั้งนี้ ให้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป
9. คนพิการ มีสิทธิอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนของตน และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม
10. คนพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป
11. คนพิการ มีสิทธิได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัว ชุมชน และสังคม ได้รับรู้และเข้าใจคนพิการในทางที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิ ศักยภาพ และความสามารถ รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ของคนพิการ

12. คนพิการ มีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ทั้งนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อทุกประเภทที่เหมาะสมกับความพิการ รวมทั้งต้องจัดให้มีล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร

13. คนพิการ และครอบครัว ชุมชน สังคม มีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร เพื่อทราบถึงสิทธิอันระบุไว้ในปฏิญญาฉบับนี้โดยทั่วถึง

14. รัฐต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตามพันธสัญญาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งได้ลงนามหรือตกลงร่วมกันในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

5.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดสวัสดิการสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิตให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพตามความจำเป็นและเหมาะสมตามมาตรฐานด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยและนันทนาการ

5.5 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

ศูนย์บริการวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.พ.) ได้อธิบายไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ก็เพื่อใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เนื่องจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน มีเนื้อหาสาระและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ดังนั้นจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อกำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมโดยอ้อมทั้งด้านสภาพทางกายหรือสุขภาพ สำหรับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวกับกับสิทธิประโยชน์ของคนพิการมีดังนี้

มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้

1) การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเทคโนโลยีหรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

4) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5) การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการ อันเป็นสาธารณะ ผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือกฎหมายและการจัดหา หมายควมว่าต่างแก่ต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดทาง

6) ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภทตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในกฎกระทรวง

7) บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

8) สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใดๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว

9) การจัดสวัสดิการเบี่ยงความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ในระเบียบ

10) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ช่วยคนพิการ ให้มีสิทธิได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียมตาม ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัด เงินอุดหนุนให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมทักษะ การเลี้ยงดู การ จัดการศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ตลอดจนความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบคนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการ ลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษี ตามที่กฎหมายกำหนด

องค์กรเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา นี้ มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 23 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงาน เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยจัดสรรให้อย่างเป็นทางการและเป็นธรรมและทั่วถึง

5.6 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ได้กำหนดให้ผู้พิการมีสิทธิเสมอกันกับบุคคลปกติในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับคนทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษ ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ ดังนั้นเพื่อให้การบริการและการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในด้านการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษาจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ขึ้น (ศูนย์บริการวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ม.ป.พ.) โดยได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา คือ สิทธิทางการศึกษาของคนพิการ การรับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐในด้านการศึกษา ดังนี้

1) สิทธิทางการศึกษาของคนพิการ

มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาดังนี้

1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น

3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

2) การได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐในการศึกษา

มาตรา 7 ให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดการเรียนร่วม สถานศึกษาเอกชนการกุศล ที่จัดการการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ และศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการรับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 21 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้น เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ” ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้จ่ายในการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง โดยกองทุนประกอบด้วย

1) เงินและทรัพย์สินที่โอนมาจากเงินกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2546

2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

3) เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) เงินรายได้ที่ได้จากการออกสลากหรือการจัดกิจกรรม

5) ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

6) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้

7) รายได้บางส่วนจากภาษีของสินค้าและบริการที่เป็นสาเหตุแห่งความพิการตามที่กฎหมายกำหนด

6. การจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย

เกี่ยวกับ การจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย นี้ ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบและองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย สำหรับประเด็นรูปแบบการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทยนั้น ศูนย์บริการวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.พ.) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดสวัสดิการสังคมและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทยนั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งมีทั้งสวัสดิการโดยทั่วไปที่ภาครัฐต้องจัด

ให้แก่คนพิการตามกฎหมายต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แล้ว คนพิการที่ยากจน ถูกทอดทิ้งและขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูยังได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดให้มีสถานสงเคราะห์คนพิการขึ้นทั้งในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้บริการด้านปัจจัย 4 พื้นฐาน รวมทั้งช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย ฝึกอาชีพ และจัดกิจกรรมนันทนาการให้ สำหรับผู้พิการที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์คนพิการนั้น ทางรัฐก็ได้จัดให้มีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพและศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการขึ้น

องค์กรที่ให้บริการด้านสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย

องค์กรที่ให้บริการด้านสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย มีทั้งที่เป็น องค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์กรภาครัฐ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.)

บทบาทหน้าที่

1. เสนอนโยบาย แผนหลัก และโครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และมอบหมายให้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป
2. ประสานงานและร่วมมือในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกับหน่วยงานของ รัฐบาล และเอกชน ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
3. ศึกษา วิเคราะห์ พัฒนานวัตกรรม สำรอง รวบรวม เก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ และสถานการณ์คนพิการเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการ
4. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งการ ดำเนินงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรด้านคน พิการ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการตลอดจนสนับสนุน และประสาน งานให้หน่วยงานของ รัฐจัดงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนพิการ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
5. ศึกษา รูปแบบสิทธิ และสวัสดิการอื่น ๆ เพื่อการส่งเสริมศักยภาพ และการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุนการขับเคลื่อนทางสังคม ในการบูรณาการคนพิการเข้าสู่สังคม อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
6. เสนอ ปรับปรุง พัฒนากฎหมายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ทันสมัย รวมทั้งให้คำปรึกษา และดำเนินงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางเพ่ง อาญา และงานคดีปกครองรวมถึงงานคดี อื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน
7. บริหารจัดการกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

8. เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แห่งชาติ

9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ หรือตามกฎหมายอื่น หรือตามที่ คณะรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการมอบหมาย

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2554, เว็บไซต์) ได้จัดบริการสวัสดิการสังคมแก่คนพิการ เพื่อให้การสงเคราะห์ พัฒนา และฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ รวมทั้งประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ คนพิการ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูใน 4 ด้าน ได้แก่ การแพทย์ การศึกษา สังคม และอาชีพ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การสงเคราะห์คนพิการในสถานสงเคราะห์

การสงเคราะห์คนพิการในสถานสงเคราะห์ โดยจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดถึงวัยชราที่ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือได้รับการดูแลไม่เหมาะสม รวมถึงผู้พิการที่ขอเข้าพักอาศัยเป็นชั่วคราว เพื่อเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยมีสถานสงเคราะห์คน พิการ จำนวน 10 แห่ง ให้บริการดูแลในด้านปัจจัย 4 จัดกิจกรรมนันทนาการ และฟื้นฟูสมรรถภาพด้าน การแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพและสังคม ตลอดจนเตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย และจิตใจ ให้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณค่า

2. การฝึกอาชีพคนพิการในศูนย์ฝึกอาชีพฯ และในชุมชน

การฝึกอาชีพคนพิการในศูนย์ฝึกอาชีพฯ และในชุมชนโดยจัดฝึกอาชีพให้แก่คนพิการใน สาขาวิชาชีพ 32 สาขา เป็นหลักสูตรระยะยาว จำนวน 10 สาขา อาชีพระยะสั้นจำนวน 22 สาขา อาทิ ช่างตัดเสื้อบุรุษ สตรี ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อม เครื่องยนต์ และมอเตอร์ไซด์ ช่างตัดผม ช่างถม ช่างศิลป์ หัตถกรรม พนักงานพิมพ์ดีด และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยให้การฝึกอาชีพภายในศูนย์ และภายในชุมชน ซึ่งมีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จำนวน 8 แห่ง และศูนย์พัฒนาอาชีพ จำนวน 1 แห่ง รวม 9 แห่ง

2.1 ฝึกอาชีพคนพิการ ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จำนวน 9 แห่ง โดย ประชาสัมพันธ์ ประกาศรับสมัครคนพิการเข้าฝึกอาชีพ และรับคนพิการเข้าฝึกอาชีพ โดยให้ฝึกอาชีพทั้ง ภายในศูนย์ และชุมชน นอกจากบริการที่จัดให้คนพิการดังกล่าว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้ สนับสนุนให้คนพิการที่กำลังฝึกอาชีพ ได้รับรับการศึกษาสายสามัญ โดยประสานกับสำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน เปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งคนพิการที่ สำเร็จการฝึกอบรมอาชีพจากศูนย์ ฯ จะได้รับวุฒิบัตรทั้งสายวิชาชีพของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และสายสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ ตามระดับความสามารถของแต่ละบุคคล และส่งเสริมให้คนพิการ ได้เข้ารับการฝึกอาชีพในสถานศึกษาวิชาชีพของหน่วยงาน ภาครัฐร่วมกับคนปกติ ได้แก่ สถาบันพัฒนา

ฝีมือแรงงาน สถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชนที่ให้บริการ รวมถึงให้บริการแนะ
แนวทางอาชีพแก่คนพิการ

2.2 ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ (โรงงานในอารักขา) จัดตั้งขึ้นในปี 2526 ซึ่งเป็น
การจำลองรูปแบบการดำเนินงานของสถานประกอบการจำลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการที่
สำเร็จฝึกอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า จากศูนย์ฝึกอาชีพทั้งของรัฐและเอกชนแล้ว แต่ยังไม่พร้อมที่จะทำงานใน
สถานประกอบการ หรือประกอบอาชีพอิสระ เนื่องจากมีสภาพความพิการมาก หรือยังขาดทักษะในการ
ทำงานเข้ารับการฝึกทักษะเพิ่มเติม

3. การสงเคราะห์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยมีกิจกรรมการดำเนินการ ดังนี้

3.1 การสนับสนุนเครื่องช่วยความพิการและกายอุปกรณ์ เพื่อให้คนพิการ
สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และมีเครื่องช่วยในการเคลื่อนไหวและเดินทาง

3.2 การสนับสนุนเงินสงเคราะห์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

สำนักบริการสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ (โรงงานปีคนพิการสากล)

ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการจังหวัดหนองคาย

ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น

ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการนครศรีธรรมราช

ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูน-เผ่าพนัส

ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง

ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหยาดฝน (จังหวัดเชียงใหม่)

เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการด้านการฝึกอาชีพและพัฒนาศักยภาพด้านร่างกาย
ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระและในสถานประกอบการ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกาย ด้านสังคม
และด้านการศึกษา รวมทั้งการให้บริการด้านที่พัก อาหารและสวัสดิการอื่น ๆ

สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญาปากเกร็ด

สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา(หญิง)ปากเกร็ด

สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาปากเกร็ด

สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา จ.ราชบุรี

สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด

สถานสงเคราะห์คนพิการการุณยเวศม์ (อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี)

เป็นสถานสงเคราะห์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสงเคราะห์คนพิการสตรีที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่ถูก
ทอดทิ้งไม่มีที่อยู่อาศัย ขาดผู้ดูแลหรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้ อีกทั้งยังมีการจัดบริการสงเคราะห์และฟื้นฟู

สมรรถภาพคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการดูแลและฟื้นฟูสมรรถภาพที่ถูกต้องเพื่อไม่ให้คนพิการไปประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสม เช่น ขอทานเพื่อเลี้ยงชีพ

สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพบางปะกง (อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา)

เป็นสถานสงเคราะห์ที่ให้บริการแก่คนพิการด้านปัจจัย 4 สังคมสงเคราะห์

กายภาพบำบัด การฝึกอาชีพบำบัด กิจกรรมนันทนาการและอบรมจริยธรรม

สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพพระประแดง

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถานสงเคราะห์คนไข้โรคจิตทุเลาบ้านกิ่งวิถิ

สถานสงเคราะห์คนไข้โรคจิตทุเลาหญิงบ้านกิ่งวิถิ

ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบฯ ลพบุรี

ศูนย์เรียนรู้และพัฒนาทักษะผู้รับบริการ (คนไร้ที่พึ่ง)

ศูนย์บริการบุคคลออทิสติก จังหวัดขอนแก่น

ศูนย์บริการบุคคลออทิสติก จังหวัดนนทบุรี

สถานสงเคราะห์คนพิการจังหวัดอุบลราชธานี

กระทรวงสาธารณสุข

กรมสุขภาพจิต

เป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพจิตและปัญญาอ่อนทั้งในด้านส่งเสริม ป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ รวมทั้งให้บริการบำบัด รักษาผู้ป่วย งานวิชาการด้านสุขภาพจิต และปัญญาอ่อน

สถาบันราชานุกูล

เป็นหน่วยงานภายใต้กรมสุขภาพจิตที่จัดบริการโครงการทดลองจ้างงานบุคคลปัญญาอ่อน ในสถานประกอบการ

โรงพยาบาลสวนปรุง (จังหวัดเชียงใหม่)

เป็นโรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิตที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่คนพิการทาง จิตใจหรือพฤติกรรมบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวชที่ยุ่ยากซับซ้อน รวมทั้งผู้ป่วยจิตเวชจากสารเสพติด

กรมการแพทย์

ศูนย์สิทธิรธรรมเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ

เป็นศูนย์วิชาการฟื้นฟูสภาพจิตใจและร่างกายของคนพิการ รวมทั้งบริการอุปกรณ์ทางการแพทย์อีกด้วย

กระทรวงแรงงาน

เป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านการจัดหางานสำหรับคนพิการ ซึ่งมอบหมายให้กองพัฒนาระบบบริการจัดหางาน สำนักจัดหางาน กรุงเทพฯ 10 แห่งและสำนักจัดหางานจังหวัดทุกจังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

องค์กรภาคเอกชน

- สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
- สมาคมเพื่อคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย
- สมาคมผู้ปกครองออทิสซึม(ไทย)
- สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย
- สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย
- สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย
- สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย
- สมาคมเพื่อบุคคลปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย
- สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย
- สมาคมคนหูหนวกและหูตึงแห่งประเทศไทย
- สมาคมผู้ไร้กล่องเสียงในประเทศไทย
- สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
- มูลนิธิคุณพุ่ม
- มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ
- มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย
- มูลนิธิของคนพิการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- มูลนิธิคอลฟิลด์ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
- มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์
- มูลนิธิธรรมมิกชนเพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ

- มูลนิธิคนพิการไทย
- ศูนย์อาชีพอาชีพทิสติกไทย
- ศูนย์จัดหางานคนพิการพระมหาไถ่
- ศูนย์อาชีพอาชีพทิสติกไทย
- องค์การแฮนด์แคปอินเตอร์เนชันแนลประเทศไทย

อนึ่ง รูปแบบของการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีรูปแบบ เป็นไปตามหลักการให้การช่วยเหลือแบบสาธารณูปการเช่นเดียวกันกับการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่ได้อภิปรายไปแล้วก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมหรือบริการที่จัดให้ นั้นจะมีความแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นคนพิการ นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุนี้ก็จะพบว่า ได้กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้เป็นการง่ายต่อคนพิการในการเข้ารับสวัสดิการสังคมตามสิทธิที่พึงได้

แบบฝึกหัดท้ายบท

1. จงอธิบายถึง ความหมายของ “คนพิการ” และ “การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” ตลอดจน ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ มาพอเข้าใจ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
2. จงวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่ท่านสนใจ มาโดยละเอียด พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
3. จงอภิปรายถึงแนวคิดในการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตลอดจน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่ามีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร
4. จงอธิบายถึง การจัดสวัสดิการ และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในประเทศไทย ว่าเป็นอย่างไบ้าง และมีหน่วยงานใดบ้างที่น่าสนใจในการจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มเป้าหมาย